

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

คนปรารถนาดีนะ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เวลาพูดอย่างนี้มันเป็นโวหารนะ ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว เรารู้ว่าเราทำดีกัน ทำดีกัน ทำไมไม่ได้ล่ะ? ได้.. ทำดีนะ ถ้าทำดีมันอยู่ที่กรรมเก่า กรรมใหม่

กรรมเก่า เห็นไหม เวลาเราเกิดมา สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่สุด สิ่งที่มีชีวิต มีความรู้สึก รู้สึก สุข รู้สึกทุกข์นะ วัตถุประสงค์มันทุกข์ไม่ได้ แต่คนเราไปปรารถนาวัตถุกันไง วัตถุประสงค์ที่เราแสวงหา ถ้ามันพอใจแล้วเราถึงจะเป็นความสุข เราเป็นความสุข เห็นไหม ตัวมันเองไม่มีความสุขหรอก

แบงกันนะ กระดาษมันไม่มีความสุขหรอก ตัวมันเองไม่มีความสุขหรอก แต่คนที่ได้มันมา คนที่ได้มันมามีความสุข คนที่ได้ปรารถนามามีความสุข ความสุขเกิดจากใจเราทั้งนั้นนะ แล้วถ้าใจมันเอง มันละเอียดเข้ามา มีความสุขในตัวของมันเอง ถ้ามีความสุขในตัวของมันเอง มันจะมีความสุขได้อย่างไร ในเมื่อมันไม่รู้จักตัวมันเองมันจะมีความสุขไม่ได้ คนจะมีความสุขต้องรู้จักตัวเองก่อน ต้องเห็นคุณสมบัติของชีวิตก่อน ต้องเห็นสิ่งที่เป็นชีวิตมีความสำคัญ

นี่เวลาเราสุข เราทุกข์ เวลามันทุกข์มันมีด มันปิดตาเรานะ เวลาทุกข์นี้เราตีโพยตีพาย เวลาเราเจ็บช้ำน้ำใจว่าเราทุกข์มาก ทำไมคนอื่นมันมีแต่ความสุขของเขา ทำไมเขาเอาเปรียบเรา เห็นไหม นี่แล้วมันก็ต่อต้านสังคม สังคมเอาเปรียบเรา สังคมทำร้ายเรา

จริง สังคมทำร้ายลูกหลานเรา สังคมทำร้ายลูกหลานเรา เพราะสังคมเห็นแต่ผลประโยชน์ ใจ เพราะคนที่เป็นผู้นำสังคมเขาเห็นแต่ผลประโยชน์ของเขา เขาคดโกงของเขา เขาแสวงหาผลประโยชน์ของเขา แล้วเด็กล่ะ? เด็กหรือสังคมที่ภูมิปัญญาวุฒิภาวะเขาไม่ทัน เขาก็เป็นเหยื่อของสังคม เห็นไหม สังคมอย่างนั้นมันเป็นสังคมที่มันบีบคั้น มันบีบคั้นเพราะอะไร? เพราะว่าเป็นโลกเป็นใหญ่ แต่ถ้าธรรมเป็นใหญ่ ธรรมเป็นใหญ่เพราะพวกเรานี้แหละ

เราเสียดสละทาน เราไปวัดไปวาถันเพื่ออะไร? เพื่อไปขัดเกล้าไง ถ้าไม่ขัดเกล้านะ นี่เราไม่คิดทำความดี มันต้องคิดโอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งแน่นอน ดิกับชั่ว! นี่ดิกับชั่วมันต้องเอียงไปเห็นไหม ใจเราคิดทั้งนั้นแหละ ทำไมเขาเป็นอย่างนั้น ทำไมเราไม่ได้อย่างเขา ทำไมเราไม่ได้อย่างเขา? ใจนี่เราคิดกันปลายเหตุ มันต้องมีเหตุที่มาที่ไปสิ

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ”

การเกิดเป็นมนุษย์มีคุณสมบัติ มีสิ่งที่เป็นบุญกุศลมหาศาลอยู่แล้ว อันนี้ถ้าเราคิดถึงทรัพย์สมบัติอันนี้แล้วนะ อันอื่นเป็นอันรอง หน้าที่การงาน สังคม เห็นไหม ถ้าเราพยายามทำของเราเต็มที่ของเรา.. ความเพียรชอบ ความเพียร ความวิริยะอุตสาหะนี้เป็นคุณงามความดีนะ คนวัดกันด้วยผลของงาน หน้าที่การงาน แล้วทำงานแล้วจิตใจที่เป็นสาธารณะทำงานเพื่อสาธารณะ ให้เป็นสาธารณะก่อน แล้วเราอยู่ในสังคมเราจะได้ประโยชน์ไปด้วย เห็นไหม นี่สร้างบารมี

บารมีมันเกิดขึ้นมาอย่างนี้ละ บารมีมันไม่ลอยมาจากฟ้าหรอก บารมีเกิดจากการกระทำ เราเป็นผู้เสียดสละ เราเป็นผู้ให้ความสุข เราเป็นผู้ชักนำ เราเป็นผู้ดูแลสังคม สังคมก็ต้องคิดถึง เขาจะเก็บไว้ในใจขนาดไหนก็เรื่องของเขา ทำดีต้องได้ดี แต่ดีในศาสนาแผ่นดินในตัวของเราเอง เป็นสันติปฏิริโก

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ของเรา เห็นไหม เวลามันสิ้นกิเลสกันไปมันจะให้ใครมากรันตีล่ะ? มันสันติปฏิริโก มันรู้เองเห็นเองในหัวใจของเรา ถ้ามันรู้เองเห็นเอง นี่เราต้องการให้สังคมเขายอมรับ ถ้าสังคมยอมรับนะ เขาติฉินนินทาเราก็อะไรๆ ที่เราเป็นคนดี ของเรานี้สมบูรณ์เต็มที่เลย แต่เขาไม่เชื่อเพราะอะไร? เพราะมันคนละวุฒิภาวะ

สังคมนะ ถ้าสังคมมันต่างกันเขาจะเข้าใจไม่ได้หรือว่าความดีของเรานี้คืออะไร? เขาเข้าใจของเขาไม่ได้ แล้วถ้าเราเข้าใจของเราแล้ว เราจะไปเชื่อเขาทำไม? ครูบาอาจารย์ท่านพูดบ่อยนะ “คนโง่กับเขาโง่” นี่คนโง่มากหรือคนฉลาดมาก?

ไม่ใช่ดูถูกคนนะ วุฒิภาวะของคน การสร้างมาของคน เขาว่าปัญญาของคน มันคนโง่มากกว่าคนฉลาดโดยธรรมชาติ ถ้าคนฉลาดมากกว่า ทำไมเขาเป็นเหยื่อในสังคมล่ะ? ทำไมการประชาสัมพันธ์เรื่องการตลาด ทำไมมันชักนำกันไปหมดเลย เป็นกระแสไปกันหมดเลย นี่สิ่งที่เขาเสนอมา ถ้าเราใช้ปัญญาั้งคิดเสียหน่อยหนึ่ง เรามีความจำเป็นไหม? เรามีความพอใจไหม?

นี่สังคมน้องมากกว่าคนฉลาดมาก นี่คนโง่มากกว่าคนฉลาด แล้วเราเป็นคนโง่หรือคนฉลาดล่ะ? เราว่าเราเป็นคนฉลาด ถ้าเป็นคนฉลาดทำไมเราไม่รู้เท่าทันตัวเอง ทำไมเราไม่รู้จักสิ่งที่มีคุณประโยชน์และไม่มีคุณประโยชน์ สิ่งที่มีคุณประโยชน์คือชีวิตของเราละ ชีวิตของเราเนี่ยเราแสวงหาขนาดไหน? เราสร้างมา เห็นไหม เกิดมาชีวิตหนึ่ง นี่โลกนี่คือละครให้เรามีโอกาสได้มาสร้างคุณงามความดี

ถ้าเราสร้างคุณงามความดีนะ ความดีนี่โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ.. มียศเสื่อมยศ มีลาภเสื่อมลาภ แต่ลาภที่มันไม่เสื่อมล่ะ? นี้อริยทรัพย์ไง ลาภที่มันไม่เสื่อม ลาภจากภายใน ลาภจากหัวใจ สิ่งนี้เป็นนามธรรม คุณสิ่งที่ฝังใจเรา สิ่งที่ยังฝังอยู่ในหัวใจ สิ่งที่เป็นคุณงามความดีที่ยังฝังจิตฝังใจเรา เราเคยลืมเลือนไหม? สิ่งนี้เรายังไม่ลืมเลือนเลย

ความที่มันเจ็บซ้ำหมองใจมันก็ฝังอยู่ที่ใจ มันฝังอยู่ที่ใจทั้งนั้นแหละ แล้วถ้าคุณงามความดีอันนี้มันเกิดขึ้นมาจากใจของเรา มันฝังอยู่ที่ใจนะ นี่สิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งที่ยึดแข็งที่สุด สิ่งที่ยึดทนที่สุด มันยังเสื่อมสภาพเป็นธรรมดา สิ่งที่เป็นความเกิดดับของใจ เห็นไหม ความคิดสิ่งที่ดีๆ คิดบ่อยครั้ง คิดบ่อยครั้ง คิดจนเป็นจริตนิสัย ความคิดที่คิดเป็นบาปกรรม คิดแล้วมันก็เป็นจริตนิสัย จริตเราจะเอาจริตอะไร? เราจะเอานิสัยอะไร? ถ้าเราคิดที่ดีเราต้องฝึนมัน

การฝึนกิเลสนี้แสนยาก เราถึงมาเสียสละมาวัดมาวา มาวัดมาวาเพื่อเราละ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว สิ่งที่ยังเกิดขึ้นในสังคม เห็นไหม คุณอนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีมากเลย ขณะที่ซื้อเซตวันสร้างวัด นี่เขาไม่ขายเอาเงินปูเลยนะ มีเงินมีทองมหาศาล เป็นผู้อุปฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถึงคราวหนึ่งสมบัติฝังไว้ในดิน น้ำเซาะ น้ำมานี้พลังทำลายไป เพราะสมัยก่อนนั้นมันไม่มีที่เก็บ เขาจะฝังดินกันไว้

นี่ไม่มีทรัพย์สมบัติ ทรัพย์สมบัติหายหมดเลย เห็นไหม จนเทวดาทนไม่ไหว นี่ทำดีทำไมไม่เห็นได้ดีเลย ทำดีแล้วทำไมทุกข์ยาก อนาถบิณฑิกเศรษฐีไล่เทวดาที่ประจำคุ้มครองออกไปเลย นี่เขาจะทำของเขา เพราะใจของเขา เขาเป็นพระโศดาบัน แต่ถึงสุดท้ายเทวดานั้นต้องไปเอาสมบัติคืนคืนมา เอาสมบัติคืนคืนมาเพราะน้ำซัดไป แล้วสมบัติที่น้ำซัดไปพาไป เอากลับคืนมา

จะบอกว่าคนเรา ชีวิตเรานี้มันมีลุ่มๆ ดอนๆ ถ้ามีลุ่มๆ ดอนๆ เหมือนวัดใจเรา ถ้าวัดใจเรานะเรามีสติ คุณเด็กสุมิการศึกษา เห็นไหม อยากมีการศึกษา อยากเข้าใจ ถ้ามูมานะ มูมานะ

ขนาดไหน ถ้าไม่ได้พักสมองมันก็ทำให้เราอ่านหรือทำความเข้าใจตำรานั้นยาก แต่ถ้าเราวางสิ่งนั้นแล้วเรามากำหนดหัวใจของเรา

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อมันเกิดวิกฤติ เกิดสิ่งต่างๆ ในชีวิตของเรา ถ้าเราเกิดวิกฤตินั้น หรือต่างๆ ที่มันเกิดขึ้นมา เราไปเคร่งเครียดกับมัน เห็นไหม มันเครียดตายเลย เราวางมัน แล้วมาทำใจสงบ มาทำพุทธโธ แต่มันก็ทำได้ยาก ได้ยากเพราะอะไร? เพราะสิ่งเร้า เพราะใจมันครุ่นคิดแต่สถานะแบบนั้น มันจะกลับมาพุทธโธได้ยาก กลับมาวางใจได้ยาก

ถ้าวางใจก็คือปล่อยวาง การปล่อยวางสิ่งที่ปักเสียบอยู่ในหัวใจ เห็นไหม หัวใจมันโล่ง ความคิดในวิกฤติของเรา ในชีวิตของเรามันแก้ไขได้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา เกิดขึ้นกับสังคม สังคมถึงเวลานี้เศรษฐกิจขาขึ้น ขาลงมันเป็นธรรมชาติของมัน แล้วใครเก่งตลาดถูก ใครเก่งตลาดได้ สิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับเขา แต่ของเรานี้เราเก่งตลาดของเรา เราคิดการของเรา เราต้องดูของเรา นี่มันเป็นอย่างนี้ เวลาบุญนะ

นี่บุญ เวลาทำบุญกุศลจังหวะและโอกาสมันให้อำนาจวาสนาของคนแข่งกันไม่ได้ คนเรานี้เราคิดได้ก่อน เราทำไปก่อน แต่ถึงเวลานะตลาดยังไม่ต้องการสินค้านั้น เราคิดได้ก่อนก็ไม่ได้ แต่คนเวลาเขาคิดพอดี มันเป็นจังหวะ เป็นโอกาส เห็นไหม นี่อำนาจวาสนานี้เกิดจากบุญกุศล เกิดจากการกระทำมา เกิดจากจังหวะของเขา แต่สิ่งต่างๆ นี่มันเป็นเครื่องอาศัย ถ้าเราเห็นว่าเป็นเครื่องอาศัย ได้ก็ไม่ได้ ไม่ได้ก็ไม่ได้ แต่หน้าที่ของเราทำอย่างเดียว

โคนันทวิศาล เห็นไหม เจ้าช่วยตัวเองก่อน ถ้าช่วยตัวเองก่อน พุทธิกับเขา ถ้าเขาลากได้ เขาก็ลาก ถ้าเราไม่ช่วยตัวเองก่อน เทวดาที่ไหนจะมาช่วยเรา เราต้องช่วยตัวเอง เรื่องจากสังคมภายนอก ถ้าเรามีจุดยืนของเรา เรายังรักษาใจเรา สิ่งที่เกิดขึ้นมีดีก็ได้ เลวก็ได้เป็นธรรมชาติของมัน

แล้วย้อนกลับมาภาวนา เรานั่งภาวนาเท่ากันนะ ในศาลานี้ เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศนาว่าการ เรานั่งในศาลาบางคนจิตก็ถึง บางคนจิตก็ไม่ถึง บางคนนั่งแล้วมันก็ฟุ้งซ่าน เห็นไหม ทำเท่ากัน ทำไมมันไม่เหมือนกัน แล้วในบุคคลคนเดียวกัน บางทีก็ดี บางทีก็ไม่ดี นี่มันมีเหตุมีปัจจัยของมันทั้งนั้นแหละ

เหตุปัจจัย เห็นไหม เวลาเราเป็นเด็กความรู้สึกเราเป็นอย่างหนึ่ง เวลาเราโตเป็นผู้ใหญ่ความรู้สึกเราเป็นอย่างหนึ่ง เราเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ความรู้สึกไปอย่างหนึ่ง นี่จิตของคนแต่ละวันมันก็

ไม่เหมือนกัน สิ่งสัมผัสมานะ แล้วจิตมันมีอายุไหม? คนเรานี้อายุขัยมันมีนะ แต่จิตมันไม่มีอายุ มันไม่มีอายุของมัน มันเป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้น เพียงแต่ผลของวิญญูะ มันเกิดในภพในชาติใด วิญญูะนั้นมันเสื่อมสภาพไป นี่เิงการเกิดการตายในวิญญูะ ในชั่วคราว

แต่ในปัจจุบันนี้เราเกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนเรื่องของท่าน สิด ภาวนา การเสียดละนี้เสียดละเพื่อความสุขของเรา เราไม่ใช่เสียดละออกไปแล้วเราเป็นผู้ที่เสียดเปรียบ เราเป็นผู้เสียดละ มันได้สิ่งที่เป็นความสุข สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่น่าสนใจ พอใจ สิ่งที่น่าสนใจมันมีคุณค่า เห็นใหม่ ชีวิตมนุษย์สำคัญที่ไหน? สำคัญที่ลมหายใจเข้า และลมหายใจออกยังมีชีวิตอยู่

นี่ก็เหมือนกัน ความสุขความทุกข์ของใจ กับสิ่งที่เราได้วัตถุนั้นมา วัตถุนั้นได้มาสิ่งใด ใครจะไม่รับ ใครจะไม่อยากได้สิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งที่เป็นคุณสมบัติที่มีคุณค่า แต่เราเสียดละออกไป ใจเราสูงส่งกว่านะ ใจเราสูงส่งกว่าวัตถุนั้น เราถึงเสียดละวัตถุนั้นออกไปได้ เพราะเราเห็นคุณค่า การเสียดละนั้นมันเป็นการสร้างสมบุญญูะการ สร้างสมบารมี สร้างสมหัวใจให้เข้มแข็ง พอจิตใจมันเข้มแข็ง มันเสียดละได้มันถึงย้อนกลับมา

เวลาภาวนา เห็นใหม่ เวลาควบคุมจิตใจมันก็ได้ง่ายขึ้น ควบคุมจิตใจเพราะสิ่งที่มีคุณค่า เรายังเสียดละได้ แล้วสิ่งที่เป็นทุกข์ สิ่งที่มีมันปีกเสียดหัวใจทำไมเราเสียดละไม่ได้ สิ่งของต่างๆ เรายังเสียดละได้เลย สิ่งที่เป็นทุกข์อยู่ ฝงใจอยู่นี้ทำไมเสียดละไม่ได้ เสียดละไม่ได้เพราะเราไม่เคยฝึก เห็นใหม่ ฝึกจากการเสียดละทาน เกิดฝึกจากการตั้งสติ ฝึกจากศีล สมาธิ ปัญญา

ถ้ามีศีลขึ้นมาเกิดสมาธิขึ้นมา เกิดปัญญาขึ้นมา วิกฤติที่เกิดขึ้นในของเราปัญญา มันแก้ไขได้หมดแหละ พอมันเห็นแล้วมันว่าไม่เห็นมีอะไรเลย เพราะเรายึดทั้งนั้นแหละ มันปล่อยพับ! มันก็หมด เห็นใหม่ มันยึดก็ทุกข์ มันปล่อยมันก็หยุด ปล่อยอย่างเดียว แล้วมันปล่อยอะไรล่ะ? มันปล่อยสิ่งที่เป็นวัตถุมันปล่อย มันปล่อยวัตถุมันกองอยู่นั้น ใจเราไปยึดต่างหากล่ะ

เวลานั่งสมาธิภาวนา เวทนามันเกิดขึ้นมา สิ่งที่เกิดเวทนาเกิดความเจ็บปวดขึ้นมา มันมาจากไหนล่ะ? เวลามันยืนอยู่ นั่งอยู่ นอนอยู่ มันไม่เจ็บไม่ปวดล่ะ? แล้วเราขยับทำไมมันหายล่ะ? มันไม่มีทั้งนั้นแหละ มันก็เหมือนวัตถุนั้นหนึ่ง เวทนาเป็นนามธรรม เป็นขั้น ๕ มันเป็นความรู้สึกอันหนึ่ง ความรู้สึกอันหนึ่งคือจิตมันยึดขึ้นมา

นี่มันยึดเป็นของมัน เวลาจิตมันเข้าใจมันปล่อยพับ! ความรู้สึกอันหนึ่งมันปล่อย ปล่อย ความรู้สึกอันนั้น ตัวมันเองกลับมาเป็นอิสระของมัน เห็นไหม พอเป็นอิสระของมันขึ้นมามันมีความสุข มันมีความปล่อยวาง สิ่งที่เคยคิด สิ่งที่เคยแบกรับภาระไว้ แบกหามไว้ ความรู้สึกมันปล่อยหมด แล้วพอปัญญามันว่าง เรามีความสุขขึ้นมา ปัญญาที่มองเห็นนะ สิ่งที่ว่าเราเป็นทุกข์เป็นยาก สิ่งที่เป็นปัญหาของชีวิตนะ ไม่มีอะไรเลย

ไม่มีอะไรเลยสิ่งที่เป็นปัญหาชีวิตนี้ ทุกคนประสบมาทั้งนั้นแหละ เราเคยประสบมา แล้วทุกคนมันเป็นอย่างนี้มาโดยธรรมชาติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกนะ เวลาเราทุกข์เรายากให้นึกถึงศาสดา ใครที่โดน โลกธรรม ๘ เสียคติ เจ็บร้อนมาหนักหนาสาหัสสากรรจ์ ไม่มีใครโดนเสียคติเท่ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะเผยแผ่ธรรมนะ ลัทธิต่างๆ เขาจ้างคนมาด่า เขาจ้างคนมาสร้างปัญหา จ้างคนนะ จ้างคนท้อ เห็นไหม เดินเข้าเดินออก แล้วหาว่าได้มีเพศสัมพันธ์กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปยี่นนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่าการ ไปคุยบอกว่า

“นี่ดีแต่สอนคนอื่น ทำฉันต้องขึ้นมาทำไมไม่รับผิดชอบ”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “กิจกรรมนี้เรารู้กัน ๒ คน”

รู้กันอยู่ ๒ คนนะ ระหว่างคนที่มากกล่าวโทษกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น นี่มันไม่มีใครรู้หรอก แก้วไปก็ไม่มีประโยชน์ เทวดาอยู่บนสวรรค์ทนไม่ได้ นี่แปลงร่างเป็นหนูเข้าไปกัดเชือกที่ผูกไว้ เพราะตัวเองเอาขอนไม้ผูกไว้ที่ท้อว่าเป็นท้อไง พอกัดไม้นั้นก็หลุดออกมา นี่โดนประชาศัพท์นะ

สิ่งต่างๆ จะเห็นว่าเวลาถ้าสิ่งของโลกธรรม ๘ โดนกระทบมากับเรา ถ้าคิดถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เป็นศาสดานะ มีฤทธิ์มีเดช เวลาแสดงยมกปาฏิหาริย์ เห็นไหม มีฤทธิ์มีเดชไปหมดเลย ทำอะไรก็ได้ แต่ฤทธิ์เดชมันแก้ใจคน มันทำให้คนเห็นได้ ทำคนให้คล้อยตามได้ แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดของคนได้

ความคิดของคนเปลี่ยนแปลงด้วยการบันลือสีหนาทในการแสดงธรรม ในการแสดงธรรมะ แล้วธรรมะเข้าถึงความสัมผัสของเรา เราฟังแล้วเราเข้าไปเปลี่ยนแปลง จิตเราสงบเข้า

มาแล้วเราเกิดปัญญา ปัญญามันเปลี่ยนแปลงหัวใจของเรา ปัญญามันเปลี่ยนแปลงทิวทัศน์ของเรา ปัญญามันเปลี่ยนให้จากคนที่มีความคิดอกุศล กลายเป็นคนคิดดี กลายเป็นคนสติปัญญาที่ดี เราถึงเห็นคุณค่าของชีวิต

นี่สิ่งที่หยาบๆ จากสมบัติข้างนอก ทุกคนก็แสวงหา โดยธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนทุกคนก็อยากได้เป็นธรรมดา อยากได้เป็นธรรมดา แต่อยากได้เราก็แสวงหาด้วยศีล ด้วยธรรม ด้วยความถูกต้อง มันได้มามันก็เป็นอำนาจวาสนาของแต่ละบุคคล แต่ถ้ามันไม่ได้มาเราก็ดูเพราะมันสุดวิสัยของเรา เราก็ทำของเรา ถ้ามันถึงเวลาของเรามันก็จะเป็นที่ถึงเวลาของเรา เป็นผลประโยชน์ของเรา มันก็ต้องเป็นของเรา

นี่ถ้ามันเข้าใจเรื่องบุญกุศล เรื่องนามธรรม ชีวิตเรานะ เราจะวางไว้เป็นผลของวิญญูะ วางไว้เป็นสัจจะความจริง แล้วหัวใจเรารักษาของเรา ทำหน้าที่การงานเหมือนกัน คนหนึ่งทำด้วยความทุกข์ความยาก ทำด้วยความแบกหาม คนหนึ่งทำงานด้วยหน้าที่ เกิดมาเป็นมนุษย์มีชีวิตต้องใช้ปัจจัยเครื่องอาศัย เป็นพระเป็นเจ้ายังต้องแสวงหา ยังต้องบิณฑบาต แสวงหาสิ่งปัจจัยเครื่องอาศัยแล้วแสวงหาคุณธรรม แสวงหาสิ่งที่ดีๆ เห็นไหม ทำดีต้องได้ดี ดีจากข้างนอก ดีจากข้างใน

ดินนอก ดีใน.. ดินนอกคือสิ่งที่เป็นจรตนิสัย ปฏิภาณไหวพริบ ดีในคือหัวใจมันได้แก้ไข ได้เปลี่ยนแปลง ได้มีอุปสรรคคือความมั่นคง อุปสรรคกับอุปสรรค อุปสรรคคืออนิจจัง มันแปรสภาพ อุปสรรคคือความมั่นคง เป็นความจริงอันหนึ่ง มันมีจริง มีจริง คนรู้จริง เข้าใจจริง เห็นไหม ทำดีต้องได้ดี เราแสวงหาสมบัติข้างนอกเราก็แสวงหา ถึงที่สุดนะ ถึงเวลาเราแสวงหาสมบัติของเราจากภายใน

คนจะแสวงหาสมบัติจากภายในต้องมีวิฤภาวะ มีศรัทธา มีความเชื่อ ไม่คลอนแคลนไปกับโลก ลองมาปฏิบัติ อยู่ในครอบครัว อยู่ในสังคมเขาจะบอกเลยว่าเป็นคนที่ไม่รับผิดชอบหนีสังคมมาเอาตัวรอด ถ้าเราไม่มีจุดยืน กระแสสังคมก็ตีเตียน ถ้าคนมีศรัทธาความเชื่อ ก็เห็นโทษของการเกิดและการตาย เห็นโทษของโรคร้ายไข้เจ็บของจิตถึงจะมาแสวงหา

นี่คนที่มีวิฤภาวะจะ โคนโลกธรรม โคนแรงเสียดสี โคนลมปากของคน มันยืนอยู่ได้ มันรักษาได้ รักษาใจเราได้ เห็นไหม จะทำดีเขายังไม่ส่งเสริมเลย คนดีกับคนดีส่งเสริมกัน บัณฑิต

กับบัณฑิตส่งเสริมกัน แต่พาลไม่ส่งเสริม เราอยู่ในสังคมเราถึงต้องมีจุดยืน เราสร้างของเรา นี้คนมีหลักใจ แล้วจะเอาตัวรอดได้

ทำดีนอก ดีใน เราจะหาความดีของเราไปเรื่อยๆ ดีถึงที่สุดแล้วจะพ้นจากกิเลสได้ ทุกคนมีสิทธิ ไม่ต้องน้อยเนื้อต่ำใจ ทุกคนมีชีวิต ทุกคนมีจิต ทุกคนมีความรู้สึก มันจับกันที่จิต จับกันที่ความรู้สึกนั้น ไม่ได้จับกันที่ร่างกาย ไม่ได้จับกันที่สมบัติจากภายนอก สมบัติต่างๆ อาศัยเครื่องอาศัยเท่านั้น ความจริงคือความรู้สึกอันนี้ จริงนอก จริงในจะเห็นประโยชน์มากถ้าคนมีสติสัมปชัญญะนะ

สิ่งต่างๆ ไม่สุขไม่ทุกข์กับเรา ความรู้สึกเราเท่านั้นสุขทุกข์กับเรา แม้แต่ความรู้สึกของคนข้างนอก เห็นไหม ก็อาศัยกันเท่านั้น ความรู้สึกของเราเท่านั้นมันมีคุณค่ามาก แล้วเรารักษาได้ แล้วเอาพ้นจากทุกข์ได้ เอวัง